

# ZEMPLÉN.

(Elébb „Hegyalja“)

## TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

TÖBB ZEMPLÉNMEGYEI KÖZINTÉZET ÉS TÁRSULAT KÖZLÖNYE.

### MEGJELEN:

**S-A-U helyben,**

hetenkint egyelőre egyszer, keddén  
Előfizethetni a szerkesztő kiadó hivatalban, Kazinczy-  
utca 505 sz. valamint Lóvy A. könyvkereskedésben.  
Egyes számok a fentebbi könyvkereskedésben  
5 krajczárjával kaphatók.

### ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

Házhoz és postán küldve.  
Egy évre: . . . 6 frt.  
Félévre: . . . 3 frt.  
Negyedévre . . . 1 frt. 50 kr.  
Kéziratok valamint az előfizetési és hirdetési díjak  
a szerkesztőséghez bérmentve utasítandók.

### HIRDETÉSEK:

Egy négy hasábos petsor egyszerű hirdetésének  
helyért 6 kr. Kétszeriért 4 kr. Gyakoribb hir-  
detések alku szerént igen jutányosan.  
Bélyeg díj mindig 30 kr.  
A Nyílt térben minden 3 hasábos garmond sor  
díja 25 kr. mely a szerkesztőségénél előlegesen  
lefizetendő.

### A cseléd ügy.

A még mindig számos megoldásra váró kérdések közt, a cseléd ügy sem az utolsó helyen áll, melyen noha egyes megyék hatóságai is segíthetnének, mindazonáltal annak gyökeres orvoslását csakis a törvényhozó testülettől, a képviselőháztól várhatni legjogosabban.

Lehetnek sokan, kik a gazda és cseléd közti viszonyt, tehát a cselédügyet magántermészetű dolognak tartván, úgy vélekednek, hogy a két szerződőfél akarátán kívül senkinek, tehát az államnak sincs köze hozzá.

Egyoldalú fölfogás.

Tudva levő dolog ugyanis, hogy a munkás osztály, a cseléd ma már igen fontos szerepet játszik az állam közgazdasági viszonyaiban; és hogy a társadalmi tényezők érdekeinek minden oldalról kielégítése, a legszorosabb kapcsolatban van az állam jólétével. És ha már ez áll, ki nem fogja belátni mindazon káros befolyást, mit rendezetlen cseléd-viszonyaink a társadalmi közjólétre gyakorol? s ki fogja tagadni, hogy a cseléd, ügy igen is elég fontos kérdés arra, hogy az, az állam-felügyelet tárgyai közé fölvétessek?

A köznapi viszonyokkal csak kevésbé ismeretes előtt az sem titok, hogy társadalmi helyzetünk legszomorítóbb erkölcsi képét, a cseléd-osztály állapotában találjuk, mely mindennap alább süllyed.

Az egykori patriarchalis élet megszűntével, a gazda és cseléd közti viszony mindinkább lazábbá vált. A feyelmetlenség mindenütt gyökeret vert, mit a 12 évi abszolút uralom még inkább tényéztett, amennyiben míg a politikai mozgalmakat argusszemekkel kémlelte, addig nem egyszer hunyt szemet a cselédek visszaéléseire.

A cselédosztály erkölcsi hanyatlását nagymérvben előmozdította a foly-

tonos ideiglenességek alatt becsusztott azon eljárás, melyszerént a cseléd hónapszámra levén szegődve, gazdáját az év bármely szakában elhagyhatta.

Az ily szegődés nemcsak a gazdára nézve káros, de a cselédség erkölcsi életét is megmérgezi. A gazda ugyanis, nem számithatván a cselédnek folytonos segédkezésére, a munkaszünetelés nem csekély csorbát üt gazdasági számításain. Másrészt a cseléd a gyakori helyváltoztatással járó faczérkodás alatt, mintegy kényszerülve van lopáshoz, csaláshoz folyamodni s magát a korhelységnek átadni. De meg a rövid együttlélet miatt, sem a gazda cselédéhez jó indulattal, sem a cseléd helyéhez vonzalommal nem viseltethetvén, ahelyett, hogy egyrészt a bizalom, másrészt a becsületesség fejlődnek ki: a gazda cselédjében a legtöbb esetben fizetett ellenségét látja,

Mi a főkéllék a cselédnél? Nemde, a becsület, értelem és szorgalom.

Igaz, hogy a nép ez alsó rétegének erkölcsiségét emelni, a népnevelés feladata; de mert amily magasztos ez elvben, ép oly nehéz az a kivitelben: szükséges tehát oly módokhoz nyulni, melyek a már meglevő bajou addig is, míg a nevelés megtermi a kívánt gyümölcsöt, segítve legyen.

Az erkölcsjavítási munkálat nem csupán elméleti uton, de gyakorlati rendszabályok alkalmazása által is eszközölhető. Szükséges azonban, hogy a hozandó rendszabályok, ne csak a cselédet, hanem a gazdát is kötelezzék. Mert: mire a legüdvösebb intézkedések, ha meg nem tartatnak.

Legtöbb visszaélés, a szegődtetésben történik. Meg van ugyan a papíron igen sok helyütt, hogy: „cselédet elbocsátó levél nélkül felfogadni nem szabad“: de hányan tartják meg e szabályrendeletet. E tekintetben csak kötelező és teljes rendszabályok életbeléptetése segíthet.

Nagy hiba, hogy sokan cselédeiket hónapszámra fogadják. Jövőre kötelező szabályul kellene megállapítani, hogy gazdasági cselédet, értve a mezei gazdálkodás segédtevényezőit s a háztartáshoz szükségkép megkívántató személyzetet, hónapszámra fogadni ne legyen szabad; hanem állittassék vissza a régi törvényes gyakorlat, mely a cseléd-változás napjaul évenként januárhó 1-sőjét tűzte ki.

A százados gyakorlatban, mit hosszas tapasztalás szentesít, mindig van bizonyos igazság. Térjünk tehát vissza az ősi gyakorlathoz s cselédeinket újévkor fogadjuk fel. Az ez idő pontbani cselédváltozás mig egyrészt a gazdára igen kevés kárral jár, másrészt a cselédre nézve sem történik munkamulasztással.

Hogy azonban a rendszabály, legyen az bármily gyakorlati és hasznos, bilincsként ne nehézkedjék a kezekre czélszerű lenne megengedni, hogy gazda és cseléd, ha nincsenek megelégedve, egy havi felmondásra új év után, tehát február 1-től martius 1-ig amazok cselédet, ezek pedig gazdát cserélhessenek. Ez időszak különbenis legalkalmasabb arra, hogy gazda és cseléd egymást megismerje és összeszokják.

Szükséges volna továbbá, a szegődött bér kiszolgáltatására nézve is bizonyos szabályt állítani fel; mint szintén ohajtadó, hogy a cseléd szolgálati kötelességei is előírassanak: hogy így azután az érdekek kölcsönösen megóvassanak.

Például: a gazda tartoznék a cseléd élelmére szükséges tápszereket, mindig előlegesen, a készpénzt pedig utólagosan kiadni évnegyedenként, — hogy így a cseléd, magaviselete s a netán okozható károokra nézve, bizonyos függésbe helyeztessék; ami egyszersmind a szolgálati pontosság és hűség biztosítékát is képezhetné.

Lehetne, sőt kellene még több, a



a mi fő, a nemzet vagy onossá-  
gára is tartós, és kedvező befolyást gyakoroljon.

Csatlakozni lehet ez intézethez közvetlen az igazgatóságnál Pesten Józseftér 7 sz. a., vidéken jelesen Kassán a főügyvivőség avagy S. a. Ujhelyben Cserépi Károly ügyvivő közvetítése által, ahol egyszersmind minden kívánható fölvilágosítással isszolgálnak. Cserépy Károly ügyvivő urnál még néhány részvény-jegy is kapható.

Sz. M. O.

## Mi hír a hazában.

— A pót-érettségi vizsgákra nézve a hivatalos lap legutóbbi száma a következő hivatalos értesítést közli: „A közoktatásügyi ministerium, tekintetbe véve a létezett viszonyokat, s ezek következményeit, az átmeneti korszak szükségleteihez képest, kényszerítve látta magát, némely esetekben, főképp oly folyamodóknak, kik időközben köz-hivataloknál alkalmazást nyertek, s kiknek további alkalmazásuk a jogi tanulmányokból leteendő vizsgálatról feltételeztetett, az érettségi vizsgálat hiánya miatt — azonban a jogi s ezekből feltételezett ügyvédi vizsgálatra nem bocsáthattak, — az érettségi vizsgálatnál azon kikötéssel, miszerint ezen vizsgálat az illetőket egyedül csak a jogi tanulmányok hallgatására képesíti, szoros kivitelkép a menynységtant és természettant elengedni, s ez által alkalmat szolgáltatni, hogy a bíróságok küszöbén álló rendezése oly egyének, kik hivatali képességüket a felmutatott bizonyítványok szerint gyakorlatilag tanúsították, erre vonatkozó elméleti ismereteiket is igazolhassák, s némely, hivatásuk köréhez szükségkép nem kívántató tanulmányok hiánya miatt kényérkeresetüktől meg ne fosztassanak. Minthogy azonban az említett viszonyokkal indokolható ilyen kérelmek érvényesítésére a ministerium eddigelé elegendő időt engedett, elérkezettnek látja az időpontot, hogy a tanügyi érdekek megóvása tekintetéből a vizsgálati rendszabályok mindenre kivétel nélkül szigorúan alkalmaztassanak, ezennel tudtul adja: miszerint oly folyamodványok, melyek vizsgálatoknál kötelezett tantárgyak alóli felmentésekre vonatkoznak, nem főgnak ezentul tekintetbe vétetni, hanem a folyamodók s vizsgálatok szabály-

szerű letételére s a vizsgálati szabályok pontos megtartására utasítottani.

A debreczeni szatmári vasutat f. hó elején kellett volna megnyitni, de az a hivatalos vizsgálatnál oly nyomorultan építettnek találtatott, hogy a megnyitást el kellett halasztani. E vasutat Strousberg vállalkozó építteti, kiről tudva van, hogy a legsilányabbul épített — Hát nem lehetne-e arra felügyelet célszerű, hogy az ily vállalkozók lelkiismeretesen építenek-e? Hagyják őket silányul építeni és mikor a rosz mű kész, akkor áll elő a számon bányom. Így történt ez a hatvan-miskolczi vonalnál is, melyet szintén Strousberg épített, de oly nyomorult, hogy az állam ne győzi javíttatni.

— A honvéd-tábornokok kinevezése — mint bécsi lapok írják — legközelebb várható.

József főherceg elrendelte, hogy nemcsak szolgálatban levő, hanem a szabadságot állománybeli tiszték is az illetékes szolgálati uton és nem mint eddig egyenesen a főhatósághoz nyújtsák folyamodványukat. A kerületi parancsnokságok megbízták, hogy a parancsnokságok alatti álló összes tisztéknek ezen rendelkezést azon megjegyzéssel adják tudomásul, hogy a másként benyújtott folyamodványok tetemes késedelme zéseknek lesznek alávetve.

**Kmetty Pál**, Kmetty György magyar tábornok egyetlen életben volt fivére, mint a „Debreczen”-ből olvassuk, folyó hó 19-én megszűnt élni. A boldogult született Rimabányán Hontmegyében, hol édes atyja ugyancsak Kmetty Pál evangélikus lelkész volt. Ugy atyja, mint anyja Schulek Juliánna igen nagy gondot fordítottak gyermekük nevelésére, s fiukat az elemi iskolák végezte után a rozsnói gimnásiumba küldték, honnan tanulmányai folytatása végett a kézműári lyceumba, s innen az eperjesi collegiumba ment át s az iskolákban szakpályákra előkészítő tanulmányait páratlan szorgalommal, s kitűnő sikerrel végezte be. Az 1823 ik év őszén az orvosi tudományok hallgatására Pestre a m. kir. egyetemre ment, s mind az öt évet a pesti egyetemen végezte. Ez idő alatt atyja elhalván, hazuról semmi anyagi segélyben nem részesülhetett, s mint házi nevelő teremte elő a pályája bevégzésére szükséges segédesszükségeket. De nemcsak magát tartotta fenn nehéz munkával keresett filléreiből, hanem még ifjabb testvéreinek, nevezetesen a még akkor alsóbb iskolákat végzett Kmetty Györgynek is tudott némi se-

gélyt juttatni, s bátran elmondhat i, hogy Kmetty György oda fejlődésében és emelkedésében, a hol őt nekünk hazai történelmünk muzsája mutatja, legalább a tábornok ifjabb éveit illetőleg, igen sok része volt bátyjának, Pálnak. 1829-ben proclamáltatott orvostudor-rá, s ezután csakhamar mindjárt Debreczent választotta ki tevékeny és sikeres működése színhelyül: 41 éven keresztül szentelte életét a legáldásosabb eredménnyel a szenvedő emberiség szent ügyének. Családot nem alkotott, hogy — mint maga mondá — annál inkább hivatásának élhessen. A halál úgy lepte őt meg, mint hű katonát a harc téren, mert halála napján még áldásosan életmentőleg működött s már delután alig másfél órai önkivület után a körlehetetlen halál martaléka lett, hagyván maga után az őt mint ritka barátot igazán szerető család körökben, valamint közelebbi és távolabbi rokonainál számos tisztelőjénél és az egésvárosi közönségénél méltó bánatot és kipótolhatlan veszteséget. Áldás és béke lebegjen hamvai felett!

## Ujdonságok.

— Lapunk októberi első számából fölösleges példányokat nem nyomtatván, új előfizetőinknek nem küldhetjük meg; miért is szives elnézést kér a szerkesztőség.

— Gróf Andrássy Gyula miniszter-elnök önméltósága néhány nap óta Terebesen van s naponta számos tisztelőket fogad el.

\* Egy rab, ki apa gyilkosság miatt vizsgálati fogságban van, folyó hó 19-re viradóra börtönében nyakkendőjénél fogva felakasztotta magát; társai azonban jókor észrevehén, evágták.

\* Talyán, ha jót vadász a tálkalmával, vadászó helyett egyik vadász esett el. A szerencsétlen végre is halálával lakolt kapzsiságáért. Azt beszélék ugyanis róla, hogy minden vadászat alkalmával előre szokott tolokodni, hol hason esuszva, hol négy-kézláb menve: hogy mást megelőzhessen. Ez alkalommal is négykézláb bujt a borongós holdvilágos estén a cserjés közt amidőn társa vadnak nézvén, rá tüzelt; minnek következtében meg is halt. A véletlen emberölő vadászt a törvényszék fölmentette.

legtöbb elfoglaltsága van, t. i. délelőtti 11 és 12 óra közti időpontra: hanem mindig delutánonkint tevő azokat.

Anna szászválasztó fejedelemné nem csak karcsu, de azért telt alakja; nemesak nemes és szelid arcvonásai, kék szeme és gazdag szőke haja: hanem kedélye és szelíme által is kitűnt kor; rang- és nemtársai közül. Mint feleségnek, a legjobb bizonyítványt állítják ki neki az akkori irók. „Jól értette — szól egyik életleírója — ha férje haragudott, lecsendesíteni, ha sértve volt, kibékíteni, — ha kérést megtagadott, azt tőle mások részére kinyerni, — ha gondok nyomták, felvidítani, — s ha hibát tett, idején hallgatni és idején szólani.“ Oly sok és oly nemesen szép vonások, hogy ma boldognak érezheti magát a férj, kinek neje csak egygyel is bír ezek közül.

Tisztelet a kivételeknek, mert vannak; de fájdalom, a mai hölgyek nagyrésze, csak olyanul tekinti férjét, mint akinek semmi más tiszte és joga nincs, mint hogy: a nőt tartsa, szeszélyeit türje, ruházza és bálványozza.

Saját egészségét — mondja egy más iró a derék fejedelemnéről — nem kimélte, ha gyermekei beteg-ágya mellett kellett virasz-

tani; s ha egészségesek voltak, pompás fakutyát és lovat vett a hercegeknek 12 garasával, a hercegnőknek pedig bábút, imakönyvet s apró házi eszközöket. Ezeken felül minden vásár alkalmával 6 garas virgácsra ment, minék jelentőségét jól ismerték a fejedelmi utódok.

Az az egy rosz szokása neki is meg volt, hogy vége-hossza nem volt a cselédek feletti sopánkodásának. Egy levelében így írt haza: „Hallom, hogy Márta nem akar varrni. Mondjátok meg neki, hogy virgácsot kap, ha hazamegyek“.

\* Az udvari hölgyesek nem voltak elkenyézettve az udvarnál, az elegancia mellett, két kézzel kellett a dologhoz nyulniok. Jó példával is ment elő az urnő. A fejedelmi udvarnál és birtokokban, csupa házi szőtet használtak; sőt Anna megsajnálván a sok pénzt külföldi lenért kiadni: lenmagot hozatott és a lentermelést meghonosította Szászországban. A szálakat az udvarhölgyek fonták s a hegyi takácsok szőtték meg.

A fejedelemné mindenre ráért, mindenre maga ügyelt fel. A czukorszelence kulcsát még utazásakor is a zsebében tartotta. Az Ostravorwerk mellett mosó cselédekre maga ügyelt fel Anna mama.

A szakértelem növelése végett, szaká-

csokat és szakácsnókat utaztatott. E tekintetben Bajorországot tekintélynek tartotta.

Konyhaszemélyzetét Lipeséből szerette összeszedni. Kezdetben a hegyek közül hozatott szakácsnókat; de azok nem elégtettek ki tisztaság dolgában. Sokszor panaszra fakadt, hogy kedves férje ura saját országában nem képes jóra való cselédet kapni.

Dr. Camerarius szász tudós, a fejedelemné számára, saját felügyelete alatt, jeles tüzhelyet készítettett, mely annyira megnyerte Anna mama tetszését, hogy a tudósnak tiszteletdíj fejében, hat darab svájcz sajtot adott, saját kezűleg.

A sajt készítés felett, élénk s titkos levelezés folyt a weimári hercegnővel. A weimári hercegnő ugyanis, szerette volna férjét saját neve alatt készült sajtjal jóltartani; de törekvései mindaddig meghiusultak, míg Anna fejedelemné szánalomból nem küldött neki egyet. Tudnunk kell azonban, hogy az akkori krónikák, ementhalit, stracchinot, chestert, stiltont nem: hanem egyszerű kvarglit, juhsajtot és kőménymagos sajtot említettek.

(Vége köv.)

\* **A szerencs-ujhelyi vasutvonalon** mult pénteken jelent meg B. Keresztur alatt a legelső mozdony, mely a vonalra kavicsot szállít. Mint halljuk 2 hét múlva, Patak és Ujhely közt már a sinek le lesznek rakva.

\* **Kiáltó szó a pusztában.** Már egy-izben figyelmeztettük a város központján építkező urat, hogy ha már az utca egy részét, hely szüke miatt, elfoglalja, legalább legyen annyi figyelemmel a közönség irányában, hogy esténként, különösen, sőt éjféltől, világítatlan esténként állítson a meszes gödrök mellé egy lámpást. Fájdalom, szavunk elhangzott a pusztában. Az utca fele részét az építkező elfoglalva tartja meszes gödreivel; a közönséget azonban, melynek tulajdonát elfoglalta, semmibe sem veszi. Egyik a másika után botorkál a meszes gödrökbe. Ajánljuk e bosszantó körülményt az illető hatóság figyelmébe.

\* **A felvidéki lovas vadász társulat,** folyó évi novemberhó 13-án K a z s u b a n lóversenyt rendez, mit közébed és táncmulatság követ és fejez be. A meghívók már szétküldettek.

\* **Ama bizonyos** tokaji éneklész, kinek ominosus esetéről közelebbi számunkban meg-

emlékeztünk s aki annak következtében a megyei kórházba S. a. Ujhelybe hozatott és orvosi felügyelet alá helyeztetett mint biztos forrásból tudjuk, nem viszonzott szerelme fölötti fájdalmában örült meg.

= **P e s t,** okt. 22. Az országgyűlés ma megnyit. Irányi Mileticsnek bezárásában az immunitás megsértését látja; az ez ügybeni érdemleges határozathozatala hétfőre napirendre kitűztetett. Elnök utasított Mileticsnek szabad lábára tételére, addig is. Simonyi határozatjavaslatot ad be saját és elvbarátai nevében, hogy a kormány a semleges hatalmakkal egyetértve, a hódítási harcnak nyugaton beállítására közreműködjék.

= **Berlin,** okt. 22. A belga király a sebesülteket ápoló német egylet központi bizottmányának 12000 tallért küldött a sebesültek ápolására.

**Tours,** okt. 21. (Hivatalos) Metz bőven el van látva élelmi szerrel. A porosz megszálló hadak vonalai hátrább tolatnak. Thionwille helyőrsége ujabban szerencsés kirohanást tett.

**Üzlet.**

A s. a. ujhelyi piacbíróóság által jegyzőkönyvileg beiktatott terményárak októberhó 21. 1870.

Alsó ausztr. mérővel	f.	kr.	f.	kr.	f.	kr.
Buza, a minőség szerint	4	30	4	20	4	—
Rozs	2	40	2	20	2	10
Árpa	1	65	1	55	1	45
Zab	1	60	1	50	1	40
Tengeri	3	10	—	—	—	—
zéna, mázsája	1	30	—	—	—	—

KOLENER JÓZSEF,  
kiadótárs.

IFJ. FARKAS LAJOS,  
szerkesztőtárs.

BORÚTH ELEMÉR,  
célős szerkesztő és kiadótulajdonos.

# HIRDETÉSEK

G. A. W. MAYER.

## fehér mellszörpe

mint legkitünőbb szer, minden régi köhögés, rekedtség, vérköpés, és általános mellbántalmak ellen, valódilag kapható 2-1 frt. BREZÁNYI ERNŐ gyógyszerésznél TOKAJBAN.

2-2

gyorsan teljesítenek.

Vidéki megbízások avagy megrendelések utánvétel mellett árákon.

Le divat kelmékből a legelső forrásokból s a legjutányosabb és szines selymkelmék, fehér perka csinvat, posztó s mindenféle ajánlha dusselasztékú áruakat, szines batizst, Lüstres, feketé (ezelőtt Zinner M. és fia)

## ZINNER HENRIK.

### Hirdetmény.

Sáros Patak városok földesuri közbirtokossága részéről, a S. Nagy és Kis Patak városában gyakorlandó juh, borjú s szarvasmarha kizárólagos vághatósi joga 1871-ik év január 1-től egy vagy több évekre, folyó év Nov. hó 10-ik napján S. Nagy Patak város házánál tartandó nyilvános árverés alkalmával bérbe fog adatni, a feltételek addig is alulírott közbirtokossági jegyzőnél megtekinthetők.

Patak 1870. Október 5.

**Somossy Imre,**

S. Patak városok közbirtokossági jegyzője.

### Eladó.

Nehai Zábrátsky könyomdaja Kassán, 3 vaspréssel, legjobb állapotban; a prések, kövek egyenként is eladhatnak. Bővebb tudósítást ad,

**Quirsfeld Károly,**

Kassán.

### Svajczi marha eladás.

Nagyméltóságú gróf Andrassy Gyula ur tőke-terebesi birtokában folyó évi októberhó 31-én reggeli 9 órakor 14 darab számfeletti svajczi (berni faj) tehén és 1 tenyész bika, nyilvános árverés útján, a terebesi uradalmi tisztartóságnál fog eladatni, mely napra és időre a t. cz. venni szándékozók tisztelettel meghivatnak.

Terebes 1870-ik évi okt. 14-én.

**Zsutávszky Endre,**  
tisztartó.

hetenki  
Előfizetheti a  
utca 505. sz. v  
Egyes szá  
5

### Levél

Ked  
Mint  
hallgatnék  
leket nem  
lyeknek tár  
élményeiből  
nyakateker  
tám vala: h  
rént szó se  
zódtem, a j  
tyrája az ó  
pélyének, s  
hegyaljai sz  
csak nem  
válygó mad  
gyel bajjal  
drága hordó  
egyét fölöt  
fel: „A dt  
de nincs  
Szegér

A szo  
bujdokló m  
megelégedé  
lépten-nyor  
kokkal talá  
év megdölt  
sájnálatos  
kat szállit  
dübörgése,  
képen ütőd  
mint egy-  
ajakkal kö  
zengő szed  
juk itt a kö

„Szom  
Ugy s  
E tájr  
Mintha

A szí  
vette kezdé  
közbe nem  
véget ér.